

УДК 37.036:374.3

MUSICAL AND AESTHETIC EDUCATION: CONTENT AND ESSENCE OF THE MAIN CONCEPTS**МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ**

Lu Suo / Лу Шуо

graduate student of the department of choreography and music and instrumental performance /аспірант кафедри хореографії та музично-інструментальної підготовки
ORCID: 0009-0001-6382-8214

*Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko,
Sumy, Romenska, 87, 40002*
*Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка,
Суми, Роменська, 87, 40002*

Анотація. У статті досліджується зміст та сутність поняття музично-естетичне виховання. Автор доводить, що актуальність даної теми зумовлена гострою потребою в розвитку художнього елемента в загальній системі освітнього простору, необхідністю удосконалення естетичної культури, розвитку творчих здібностей, формування навичок самовиховання та самовдосконалення. Подано розуміння термінів «виховання», «естетичне виховання». Виховання тлумачиться автором як процес формування індивідуальних внутрішніх (духовних) цінностей через взаємодію з культурою суспільства, яка в освітньому просторі транслюється або через спілкування з педагогом, або через взаємодію з референтною групою. Під естетичним вихованням розуміється цілеспрямований процес включення учня в систему педагогічної роботи, спрямованої на вдосконалення музично-естетичних уявлень і на розвиток музичних здібностей у нерозривній єдності. Окреслені основні завдання вчителя, пов'язані з процесом музично-естетичного виховання учнів дитячої музичної школи.

Ключові слова: виховання, музично-естетичне виховання, учні дитячої музичної школи, музична освіта.

Вступ.

Проблема виховання для педагогічної науки є нагальною протягом усієї історії свого існування, і не втрачає своєї актуальності й сьогодні. Соціальні, економічні, культурні зміни в російському і світовому суспільстві ставлять перед педагогікою нові труднощі, змушують її змінюватися і перетворюватися. Музично-естетичне виховання в цьому контексті відіграє роль складового компонента всієї педагогічної дії, яка спрямована на сучасну дитину: виховання музикою – це елемент цілісної педагогічної роботи.

Музично-естетичне виховання школярів одне з актуальних завдань сучасної освіти. Сьогодні існує гостра потреба в розвитку художнього елемента в загальній системі освітнього простору. Удосконалення естетичної культури, розвиток творчих здібностей, формування навичок самовиховання та самовдосконалення – усі ці пріоритети чітко визначають і спрямовують педагогічний вектор роботи на музичних заняттях в дитячій музичній школі.

Основний текст.

Власне поняття «виховання», а також сутність і зміст цього процесу глибоко досліджені і у вітчизняній, і в зарубіжній науці. Найважливішим

аспектом тут є нерозривний зв'язок навчання і виховання. В. Сухомлинський писав: «Кожен педагог – це не тільки викладач, а й вихователь. Процес навчання не зводиться до передання знань, а припускає багатогранні стосунки взаємодії педагога і вихованців: учителя пов'язують з учнями спільні інтелектуальні, моральні й естетичні питання» [4, с. 410–411].

Класик вітчизняної педагогіки наголошував на єдності процесів виховання і навчання, хоча в сучасному освітньому середовищі, у зв'язку з комерційною соціалізацією навчальних закладів (і насамперед у галузі додаткової освіти), можна натрапити на думки, які опосередковано або прямо вказують на можливість нівелювання виховної функції. Ми вважаємо, що подібне неможливе в принципі, оскільки навчання вже є виховання – особливо, якщо йдеться про предмети гуманітарного циклу.

Якщо термін «навчання» можливо чітко визначити, а саме, як процес засвоєння знань, умінь і навичок, то з процесом виховання все набагато складніше в тому плані, що плюралізм поглядів на визначення цього поняття розтягується за ширшою «шкалою думок».

Відзначимо найяскравіші сучасні підходи до проблеми виховання:

- нові методологічні підходи безпосередньо у сфері виховання: філософсько-антропологічний, амбівалентний, акмеологічний;
- інноваційні підходи до проектування виховного процесу та управління ним: синергетичний, феноменологічний, середовищний, подієвий;
- нові підходи до виховної діяльності педагога: герменевтичний, позиційний.

У поєднанні з традиційними, ці підходи розширюють потенціал можливостей педагогічної теорії та практики в розвитку і реалізації процесу виховання.

Існує також парадигмальний підхід до вивчення феномена виховання. У рамках кожної з парадигм можуть висуватися кілька теорій, концепцій. Так і у випадку з теоріями виховання. На нашу думку, вони можуть бути віднесені до однієї з чотирьох парадигм. Першу назвемо парадигмою авторитарного виховання. Другу – парадигмою природовідповідного виховання. Третю – парадигмою виховання в колективі однолітків. Четверту – парадигмою індивідуального виживання в суспільстві ризику. Вищенаведена рубрикація педагогічних парадигм є окремими прикладами. Однією з альтернатив є поділ педагогічної парадигми на «традиціоналізм» і реформаторську педагогіку.

Психологічні школи і напрями теж по-своєму трактують поняття «виховання», акцентуючи ті чи інші аспекти цього явища залежно від домінуючих ідей усередині концепції. Від того, який образ людини складеться в тій чи іншій психологічній теорії, залежать впливи, які будуть спрямовані на особистість. На вибір тієї чи іншої позиції впливає особистість самого педагога: його професійні погляди, сприйняття світу. Цінності, якими володіє вчитель, неминуче передаватимуться учням. Наведемо визначення виховання видатних педагогів:

1. Виховання в широкому розумінні – це багатогранний процес постійного духовного збагачення й оновлення (В. Сухомлинський) [4].

2. Виховання полягає у визначенні та розвитку особистих здібностей і спрямувань не тільки в галузі знання, а й у галузі характеру. (А. Макаренко) [1].

Спираючись на ці положення, ми можемо визначити виховання як процес формування індивідуальних внутрішніх (духовних) цінностей через взаємодію з культурою суспільства, яка в освітньому просторі транслюється або через спілкування з педагогом, або через взаємодію з референтною групою.

Зазначимо двоїстість цього процесу в усіх його вузлових моментах: цей процес є як саморегульованим, так і керованим ззовні; він складається як із вольових зусиль і дій самого піддослідного, так і з зовнішніх впливів; він спрямований на одну людину, але, власне кажучи, формує можливий прообраз майбутніх поколінь; він має позитивний вплив у контексті суспільства, але може негативно позначитися на індивідуальності; він здатний реалізовуватися за добровільним співробітництвом вихованця та вихователя, але за своєю природою є примусовим.

Що стосується естетичного виховання, то традиційно виокремлюють такі його структурні компоненти:

- естетична освіта, що закладає теоретичні та ціннісні основи естетичної культури особистості;
- художнє виховання в його освітньо-теоретичному і художньо-практичному вираженні, що формує художню культуру особистості в єдності навичок, знань, ціннісних орієнтацій, смаків;
- естетична самоосвіта і самовиховання, орієнтовані на самовдосконалення особистості;
- виховання творчих потреб і здібностей.

Наведемо низку визначень естетичного виховання, які вирізняються більш продуктивним підходом.

- ✓ *Естетичне виховання* – це формування здатності цілеспрямовано сприймати, відчувати, правильно розуміти й оцінювати красу в навколишній дійсності – у природі, у суспільному житті, у праці, у явищах мистецтва (В. Шацька) [5].
- ✓ *Естетичне виховання* – це розширення художнього сприймання, переліку прочитаних книг, почутих музичних творів, набуття досвіду перцепції й оцінки, а й організація почуттів, духовного зростання особистості, регуляція і корекція поведінки (Н. Сірант) [3, с. 21].
- ✓ *Естетичне виховання* – це система впливів, спрямованих на вироблення й удосконалення в людині здатності сприймати, тонко відчувати, цінувати і створювати прекрасне і піднесене в житті та мистецтві. Справжнє завдання естетичного виховання полягає в тому, щоб естетичне відчуття та смак стали складниками будь-якої діяльності людини (Ю. Шевченко, К. Земляченко) [6, с. 94].

Грунтуючись на наведених вище варіантах естетичного виховання, ми визначаємо музично-естетичне виховання як цілеспрямований процес включення учня в систему педагогічної роботи, спрямованої на вдосконалення музично-естетичних уявлень і на розвиток музичних здібностей у нерозривній

єдності.

Єдність удосконалення музично-естетичних уявлень і розвиток музичних здібностей має реалізовуватися через взаємодію учня з живою музичною культурою і через всебічне осягнення музичних явищ та естетичного досвіду, пов'язаного з ними. У свою чергу, цей процес має базуватися на двох основних принципах.

Перший принцип можна назвати загально-координуючим у плані організації та добору дидактичного матеріалу. Погляди учня на музику невіддільні від їхніх поглядів на життя взагалі. Основне завдання вчителя – допомогти формувати ці погляди.

Другий принцип, сформульований Е. Жаком-Далькросом, є загально-координуючим у плані організації структури уроку: «Музичне виховання повинно повністю базуватися на слуханні або, у всякому разі, на сприйнятті музичних явищ» [2, с. 23].

Висновок. Виявлено, що виховання – це процес формування індивідуальних внутрішніх (духовних) цінностей через взаємодію з культурою суспільства, яка в освітньому просторі транслюється або через спілкування з педагогом, або через взаємодію з референтною групою. Доведено, що музично-естетичне виховання – це цілеспрямований процес включення учня в систему педагогічної роботи, спрямованої на вдосконалення музично-естетичних уявлень і на розвиток музичних здібностей у нерозривній єдності. Таким чином, мета вчителя полягає у тому, щоб не власноруч впровадити свого підопічного в контекст музичного життя і культури, а створити такі умови, щоб учень сам захотів стати частиною музичного світу. Одного разу зріднившись із ним, він відчує бажання творчо розвиватися, і йому не буде потрібен наставник чи керівник для подальшого саморозвитку. Спілкування з музикою та музична самоосвіта стане природною потребою. Подібне свідчить про якісні зміни в особистості та індивідуальності людини: саме це і є головною метою музично-естетичного виховання.

Література:

1. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ : Радянська школа, 1980. 327 с.
2. Ніколаї Г.Ю. Ритміка: навч. посіб. для студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 136 с.
3. Сірант Н. Дитина як суб'єкт естетичного виховання в контексті викликів сьогодення. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. №19. С. 18–22.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти томах. Київ : «Радянська школа», 1980. Т. 1 723 с.
5. Шацька В.Н. Загальні питання естетичного виховання в школі. Київ : Освіта, 2000. 196 с.
6. Шевченко Ю., Земляченко К. Естетичне виховання, як важливий складник становлення особистості в молодшому шкільному віці. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки*. 2015. №2 (15). С. 93–97.

Abstract. *The article examines the content and essence of the concept of musical and aesthetic education. The author proves that the relevance of this topic is due to the urgent need to develop an artistic element in the general system of educational space, the need to improve aesthetic culture, develop creative abilities, form skills of self-education and self-improvement. The author provides an understanding of the terms "education" and "aesthetic education". The author interprets education as a process of forming individual internal (spiritual) values through interaction with the culture of society, which in the educational space is transmitted either through communication with a teacher or through interaction with a reference group. Aesthetic education is understood as a purposeful process of including a student in the system of pedagogical work aimed at improving musical and aesthetic ideas and developing musical abilities in an inseparable unity. The main tasks of the teacher related to the process of musical and aesthetic education of children's music school pupils are outlined.*

Key words: *education, musical and aesthetic education, pupils of children's music school, music education.*